

Standplaats Ramosch - Vogelen in het Unterengadin

Algemeen

Het Unterengadin is een fraai deel van Zwitserland met een rijke flora en fauna. Het gebied staat vooral bekend om zijn bloemenrijkdom. Vooral vlak voor de maaitijd (begin juli) is het een grote bloemenzee. Ook voor de vogelliefhebber is er dan van alles te beleven. De maand juni is wat dat betreft de beste tijd. Maar ook in deze vier weken vinden er nog veel veranderingen plaats. Het voorjaar komt veel later op gang dan in Nederland. Belangrijke factoren hierin zijn natuurlijk de hoogte en de temperatuur.

In de bijgevoegde soortenlijst wordt een overzicht gegeven van alle vogels die wij hier hebben waargenomen. In bijbehorende legenda is een uitleg van de symbolen te vinden. Bij deze gebiedsbeschrijvingen wordt expliciet vermeld als een soort pas veel later in de maand te zien of te horen is. De lijst en de beschrijvingen zijn tot stand gekomen door het uitwerken van de waarnemingen van Aaldrik Pot en Tanja Brouwer (www.putorius.nl). Daarnaast is gebruik gemaakt van andere bronnen zoals waarnemingen van derden, boeken en tijdschriften. Een handig boek is *Where to watch birds in Switzerland* van Marco Sacchi e.a. (ISBN 0-7136-5183-0). Daarnaast is een goede vogelgids natuurlijk onontbeerlijk. De gids van Lars Svensson e.a., die wordt uitgegeven door de ANWB, is zonder de twijfel de beste veldgids van dit moment.

Er zijn diverse overnachtingsmogelijkheden in de omgeving. Wij kunnen natuurlijk niet anders dan pensioen Heinrich in Ramosch aanbevelen. Maarten van Wieringen en Liesbeth Hopman staan garant voor een onbezorgde vakantie. Bovendien is Ramosch centraal gelegen en je kunt direct vanuit het pensioen dagen wandelen en telkens iets nieuws ontdekken. Wil je de wijdere omgeving verkennen dan brengt het wandelbusje je naar de mooiste plekken, zoals het Nationale Park. Klik hier om naar de site van pensioen Heinrich te gaan.

Gebiedsbeschrijvingen

1. Dorp

Het dorpje Ramosch ligt in het oosten van Zwitserland, in het grensgebied van Oostenrijk en Italië. Het dorp ligt in het zogenaamde Inn-dal op 1200 meter hoogte. Ten oosten en westen van het dorp is op de zuidhelling een voor vogels interessant cultuurlandschap ontstaan (zie 2). Heggenlandschap Ramosch-Sent. In het dorp zelf zijn al diverse interessante vogelsoorten te zien. Zwarte en gekraagde roodstaart zijn algemeen. Naast de huis-, boeren- en gierzwaluw broedt hier en daar ook de rotszwaluw. In de tuinen waar fruitbomen zijn aangeplant is de draaihals te horen en te zien. De 'ouderwetse' televisieantennes worden door Europese kanaries gebruikt als zangpost. Het terras van pensioen Heinrich is overigens een prima plek om naar vogels te kijken. Er vliegt van alles voorbij of over. Je kunt onder meer groene specht, alpenkauw, raaf, kramsvogel, ekster, zanglijster, putter, merel, goudvink, koolmees, grauwe en sperwer waarnemen.

2. Heggenlandschap Ramosch - Sent

Het heggelandschap rond Ramosch en Sent is bijzonder voor Zwitserse begrippen. Veel vogels die elders in Zwitserland zeldzaam zijn, komen hier nog wel voor. Het meest opvallend zijn de geelgors en de grauwe klauwier. Verder profiteren ook andere zangvogels van deze omgeving.

3. Inn-dal (Ramosch - Panas-ch - Sur En - Resgia - Ramosch)

Vanuit Ramosch kun je een afwisselende wandeling maken langs de Inn. Via de 'grote weg' loop je richting Sent. Vlak na de brug sla je af richting Plan da Muglin en Panas-ch. In de begroeiing achter de houtzagerij is onder meer de bergfluit, matkop en tiftjaf te horen. Panas-ch lijkt een soort dagrecreatieterrein. Hier heb je kans op de grote gele kwikstaart. Tot aan Sur En kun je de hier gebruikelijke naaldhoutsoorten zoals goudhaan, vuurgoudhaan, kuifmees en zwarte mees aantreffen. Langs de Inn broedt de oeverloper. Langs de hele Inn kans op waterspreeuw. De beste plekken zijn die waar stevige stroomversnellingen zijn. Een van de goede plekke op dit traject is waar de La Brancla in de Inn komt. Bij de brug van Resgia broeden rotszwaluwen. Langs de noordzijde van de Inn ontvouwt zich een eeuwenoud cultuurlandschap met weiden, akkertjes en heggen. Hier kans op grijze gors die broedt in de terreinen met veel rotsblokken. Geelgors en grauwe klauwier zijn algemeen. In de heggen ook kans op sperwergrasmus. In de weilanden broedt het paapje nog volop. Ook hier hebben de vogels te lijden onder de intensivering van de landbouw. De Vogelwarte Sempach doet onderzoek naar de broedbiologie van het paapje. Ze willen onder meer uitzoeken of een paartje waarvan het nest is uitgemaaid, opnieuw begint op dezelfde plek of het hoger op zoekt waar veel later gemaaid wordt.

4. Vna - Jurada - Palu Longa - Ramosch

Een niet al te zware, maar wel vogelrijke wandeling is die van Vna, via Jurada en de Palu Lunga (het lange moeras) naar Ramosch. Je kunt de wandeling in twee richtingen lopen. Het minst zwaar is het om met de postbus naar Vna te gaan en vervolgens de route met de klok mee te lopen.

Vna ligt ruim 400 meter hoger dan Ramosch. Ook hier zijn vooral de rotszwaluwen interessant. Even buiten Vna zijn in de graslanden veel paapjes te horen en te zien. Al snel verdwijnt de wandelroute het bos, Boscha Grischa, in. Vanuit de lager gelegen gebieden is soms de roep van de groene specht te horen. In het bos zelf voornamelijk zwarte en grote bonte specht. Verder vooral veel 'bekende' bosvogels: kuifmees, zwarte mees, vink. De grote lijster is algemeen, net als de kruisbek en bergfluit. De matkop zingt hier duidelijk anders dan in de lage landen. Vooral een klagend *duu, duu, duu* valt op.

Rond de Palu Lunga broeden nog korhoenders maar ze zijn niet gemakkelijk te ontdekken. De boompieper is hier algemeen. Vanuit de Palu Lunga heb je prachtig zicht op de top van de Piz Arina. Er zijn geregeld schroevende steenarenden waar te nemen. Ook de wespindief komt hier voor, maar is niet algemeen.

Op de iets lager gelegen zomerweide, Runai, staan nu diverse vakantiehuisjes. Hier komen citroenkanarie en veldleeuwerik voor. In de graslanden pal ten oosten van Ramosch is vanaf begin juni de roep van de kwartel te horen. Het heggenlandschap dat iets lager gelegen is, wordt onder punt 2 behandeld.

5. Alp Dicholas - Piz Arina

Alp Dicholas ligt op de boomgrens. Vanaf hier kun je de Piz Arina beklimmen (2800 meter) maar ook op jacht gaan naar vogelsoorten als tapuit, waterpieper en alpensneeuwhoen. Tapuit en waterpieper zijn algemeen. Alpensneeuwhoen zit veel in de dekking en is moeilijk te vinden. Ook de beflijster is op deze hoogte algemeen. Zij broeden vooral rond de boomgrens. De zang lijkt wel wat op die van de zanglijster, maar is veel minder gevarieerd.

6. Tamangur - Alp Astras (S-Charl)

Het God Tamangur is het hoogst gelegen Arven-woud (Alpenden - *Pinus cembra*) in de omgeving. Vanuit S-Charl kun je een prachtige afwisselende wandeling maken. Het eerste deel voert langs de beek Clemgia. De grote gele kwikstaart is hier algemeen. Verder kun je boven bergtoppen als Mot dal Gajar, Piz Mezdi, Piz Sesvenna zwevende steenarenden ontdekken. In de omgeving van het Tamangur broeden ten minste twee paartjes. Met enig geluk laat ook de lammergier zich zien. Het dichtstbijzijnde broedpaartje is te vinden langs het meer van Livigno. Op de Val dal Bosch worden elk jaar jonge lammergieren uitgezet in de het kader van een herintroductieprogramma: zie ook www.bartgeier.ch.

De klim richting Tamangur Dadora is een hele fraaie. Op de rotsige vlakten is onder meer de beflijster te zien en te horen. Het gaat hier om de ondersoort *alpestris* die op de borst witbruin geschubd is. Eenmaal in het God Tamangur zelf vallen vooral de vele notenkrakers op. Overal zijn uitgepikte arve-kegels te vinden. De notenkrakers zijn van groot belang voor de natuurlijke verjonging van het bos. In het najaar verzamelt de notenkraker een grote hoeveelheid zaden die worden verstopt onder de grond. Hier leeft de notenkraker de rest van het jaar van en hij brengt er ook zijn jongen mee groot. Niet alle zaden worden teruggevonden waardoor er diverse kunnen kiemen.

Rond de zomerboerderij op Alp Astras houden zich altijd zangvogels op. Zo zijn onder meer kneu, grote barmsijs en witte kwikstaart te vinden. Hier ook graspieper. Op de flanken van de bergen zijn waterpieper en tapuit algemeen.

7. Val Trubchun (S-Chanf)

Val Trubschun staat bekend om de bronst van de edelherten. In het najaar is het er erg druk, maar begin juni is het nog heerlijk rustig. Op de berghellingen kun je tijdens de wandeling gemzen, steenbokken, edelherten en reeën zien. De dieren zitten over het algemeen erg hoog zodat het niet gemakkelijk is ze te ontdekken. Ook hier komt de steenarend voor en voor de lammergier geldt hetzelfde verhaal als in Tamangur. Geregeld de hemel afspeuren geeft soms resultaat... In Trubchun broedt de auerhoen maar door de toenemende recreatiedruk wordt hij steeds zeldzamer. Rond het Nationale Park worden nu gebieden 'aangewezen' waar de auerhoen meer ruimte kan krijgen. Verder verschilt de vogelbevolking niet zoveel van de andere hellingbossen in de omgeving.

8. Vna - Zuort - Griosch - Vna

Dit gebied is wat betreft vogelbevolking goed te vergelijken met de bossen ten oosten van Vna. Het voordeel hier is echter dat je op de boomtoppen in het dal kunt kijken. Hierdoor krijg je soorten als kruisbek gemakkelijker te zien. In de bossen richting Zuort is de zwarte specht redelijk algemeen. Ook de drieteenspecht zou hier voor moeten komen. Wij hebben deze soort slechts een keer horen roepen. Griosch is een geliefde plek van de alpenheggemus, die verder veel schaarser lijkt dan de boeken doen vermoeden.

9. Scuol – Champatz - Vna

Deze wandeling dient alleen expliciet vermeld te worden vanwege het voorkomen van de rode rotslijster. Deze soort komt voor op de open vlakten met grote rotsblokken. De blauwe rotslijster blijkt wat lager te broeden. Deze soort is gezien in het dorpje Ftan.

10. Tschlin - God 'd Urezas

Het landschap rond Tschlin is te vergelijken met dat rond Ramosch. Op de lagere hellingen hebben gecultiveerde hooilanden te overhand. Je kunt hier dezelfde vogels aantreffen als genoemd onder punt 2. Ook hier zijn veel heggen ontstaan. Opvallend is dat de grasmus hier wel aanwezig is, terwijl hij rond Ramosch niet schijnt voor te komen. Rond het dorpje is de citroenkanarie te horen en te zien. Tschlin ligt ruim 300 meter hoger dan Ramosch en daardoor kan men rondom Tschlin vaker de alpenkauw aantreffen.

De wandeling richting God 'd Urezas voert voor een groot deel door open landschap met bloemrijke hooilanden. Het bos van God 'd Urezas heeft duidelijk te lijden gehad onder de stormen en lawines. Het is daardoor zeer open van structuur. De vogelbevolking is vergelijkbaar met die van de bossen rond Ramosch en Vna al is de dichtheid van de verschillende soorten een stuk lager.

11. Alp Buffalora - Il Fuorn

Deze wandeling in de kern van het Nationaal Park lijkt garant te staan voor veel van de schaarse alpine soorten. Vanaf de Munt la Schera heb je bijvoorbeeld prachtig zicht op het meer van Livigno, een van de broedlocaties van de lammergier. Ook zou je hier op grotere hoogte nog soorten als steenpatrijs en sneeuwvink moeten kunnen zien.

12. Val Minger

Val Minger is vooral bekend vanwege de grote aantal gemzen en edelherten die je hier kunt waarnemen. Voor de echte vogelaar is een wellicht een minder interessant gebied. Alle algemenere soorten kunnen hier worden aangetroffen.

Bijzondere soorten

Hieronder volgt een aantal schaarse soorten die typisch zijn voor de Alpen en ook in het Munten Engadin en bijvoorbeeld het Nationaal Park te vinden (moeten) zijn.

Sneeuwvink

Piz dal Fuorn, Piz Quattervals, Fuorcla da Val da Botsch.

Steenpatrijs

Ofenpass, Alp Murtier, Munt la Schera

Alpensneeuwhoen

Algemener boven de boomgrens met dwergstruiken en rotsblokken.

Rotskruiper

Dit is een geheimzinnig beest. Ondanks zijn rode vleugelveren blijkt hij zeer moeilijk te vinden en waar te nemen. Een rotskruiper met jongen is gesignaleerd in de Clingia c.q. Il Quar-schlucht.

Hazelhoen

Schaarse broedvogel in het Nationaal Park.

Beflijster

In Zwitserland komt de ondersoort *Turdus alpestris* voor. In Nederland is in april vaak de Scandinavische ondersoort *T. torquatus* op doortrek te zien.

Korhoen

In mei is het hoogtepunt van de balts. In de bossen rond de Palu Lunga komen de vogels in ieder geval tot broeden. Er is meerdere malen een mannetje waargenomen en in 2004 is een vrouwtje op het nest gefotografeerd. In de Val Minger zijn keutels gevonden.

Lammergier

In 1991 is een aantal jonge lammergieren uitgezet bij de Ofenpass. In het project wordt er naar gestreefd van de lammergier weer een algemene broedvogel in de Alpen te maken. Daarvoor was de machtige roofvogel meer dan honderd jaar niet in het Alpengebied gezien, je kunt ook zeggen uitgestorven. Inmiddels zijn er drie algemeen bekende broedlocaties vlak over de Italiaanse grens: Bormio, Livigno en Zebbru. Het paartje van Livigno zou af en toe te zien moeten zijn vanaf de Munt la Schera tijdens de wandeling van Buffalora naar Il Fuorn. Verder is er een paartje gesignaleerd in het gebied tussen Samnau en de Heidelberger hutte. Het zou gaan om een 'vreemd' volwassen mannetje en een jong uitgezet vrouwtje. Over de exacte locatie wordt een beetje geheimzinnig gedaan.

Het zien van een lammergier is geen kwestie van naar de juiste plek rijden en ... bingo. In 2005 werd de lammergier

Auerhoen

Van de auerhoen zijn er twee bekende broedlocaties: Val Trubschun (tussen S-chanf en Brail) en Muottas Champlönch (tussen Zernez en de Offenpass). De vogels zijn vooral te vinden in bossen met een open kroonlaag en een rijke ondergroei. Uit mededelingen van een medewerkster van het Nationaal Park kan echter worden opgemaakt dat de vogel het vanwege de hoge recreatiedruk in de gebieden erg moeilijk heeft. In diverse randgebieden worden meer open plekken gemaakt om de ondergroei meer kansen te geven. Hierdoor zouden er meer geschikte broedlocaties voor de auerhoen worden gecreëerd.

Uilen

In en rond het Nationaal Park komen vier voor Nederlandse begrippen bijzondere uilensoorten voor dwergooruil, dwerguil, ruigpootuil en oehoe. Het loont dus de moeite om ook een keer 's avonds op pad te gaan. De ruigpootuil is een keer roepend gehoord (overdag) in de bossen rond Zuort.

Aaldrik Pot

Versie 1.0 - juni 2005